

**Biblioteket i Älvsbyn med vår Forskarhörna och Forskargrotta.
Öppet Hus: måndagar 15.00-18.00.**

Så kom vintern till slut

Så kom vintern till slut med snöfall i slutet av januari. Temperaturmässigt har såväl december som januari gett ett rejält överskott. Hur det blir med februari och mars återstår att se, men långtidsprognoserna pekar på relativt varma dagar och något kyligare nätter.

Efter ett längre uppehåll i december och halva januari är vi åter igång med vår verksamhet och hittills har öppet hus på måndagar varit välbesökta tillställningar. Årsmötet är satt till den 9 mars på Folkhögskolan och vi hoppas naturligtvis på god uppslutning även där.

Själv har jag nyttjat en del av ledigheten till att granska Riksarkivets landskapshandlingar vad gäller saköreslängder (böteslängder) för Piteå socken. Märklig nog finner man skillnader mellan Luleå och Piteå, något man tycker inte skulle existera. Jag har även tittat lite extra på älvsbybygden (se separat artikel) och ser att brottsligheten där är mycket låg, med endast 13 tingsförda brott under perioden 1539-1629. Kanske hade lagens långa arm svårt att nå upp till denna avlägsna landsända, med fogden i Umeå och länsman i Piteå.

Vi kan konstatera att grova brott lyser med sin frånvaro. I stället är det lindrigare våld samt skadlighets- och förbudsbrott som förekommer. Bl a har man ”skogat i förbud”, d v s tjuvjagat. Jag kan inte låta bli att undra om det bara är toppen av ett isberg man skymtar där?

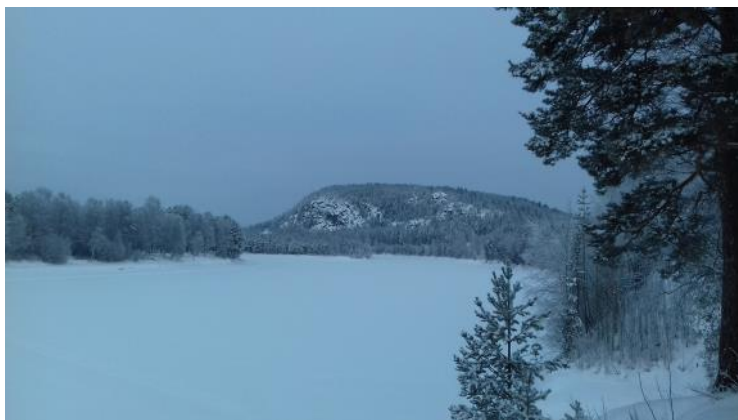
Riksarkivets hemsida är för övrigt öppen och lätt tillgänglig för alla och envar utan kostnader. Den som inte har egen dator kan nyttja föreningens datorer och skåda in i en svunnen värld.

Ordförande

Innehåll:

sidan

Ordförarens ord	1
Från red.	2
Telefonlista, styrelsen	2
Cirklar/kurser, försäljning	3
Släktforskning med DNA	4-5
Tingsförda brott	6-7
Stenbergspojkarnas bok	8-21
Gamla bilder från Vistbäckens-området	22-23

Vy mot Hundberget Älvsbyn.

Foto Inger Torgersson

Hej mina forskarvänner!

Nu har vi ju en härlig tid framför oss, full av förväntningar på att vi ska få en bra och skön vår. Några dagar har vi ju faktiskt fått se solen och det har varit skönt med promenader. I väntan på våren finns det ju trevliga aktiviteter, till exempel att fylla på släkt-träden. Jag som har Disgen programmet håller på att testa alla nya funktioner där.

Tisdag den 4 februari startade vi upp med studiecirkeln: ”Släktforskar Caféet”. Det är många anmälda där, så vi får testa om vi hinner att hjälpa alla? Vi gör så gott vi kan!
Roligt i alla fall att cirkelformen uppskattas.

Att släktforskningen har utvecklats och utvecklas mer och mer, det kan vi läsa om på sidorna fyra och fem. Så mycket trevligt att jag fick publicera det i bladet! Hoppas att det sporrar fler som har liknande problem att inte ge upp!!! Tekniken har ju utvecklats så enormt de sista åren. Däremot ett varningens finger: Kolla uppgifterna ni får via de olika släktforskar sajterna! Det finns de som lägger in uppgifter som ej stämmer med kyrkböckerna! Det behövs bara att någon lägger in ett fosterbarn som biologiskt barn, då blir hela den grenen fel.

Släktforskarföretaget Arkiv Digital fortsätter att förvärva lokala register. Registren kommer från lokala släktforskarföreningar som ofta lagt ner årtal av möda med att upprätta dem. Men OBS det är andrahands uppgifter!!! Men födelseregistret i AD gör att du genom en snabb sökning kan hitta till rätt person utan att behöva bläddra sida efter sida i kyrkboken. När du hittat rätt person kan du sedan direkt från posten klicka dig vidare till originalkällan och dubbelkolla uppgiften i födelseboken. Detta gäller ju alla uppgifter i AD. När man söker på en person så kommer det ju upp en lista med renskrivna uppgifter. Jag ser de som skriver av uppgifterna direkt därifrån, jag går till sidan i kyrkboken och tar uppgifterna därifrån. Ser ofta feltolkningar, men kyrkböckerna är ju originalkällor.

Delar av texten i detta stycke är från Sveriges släktforskarförbunds medlemstidning: ”Släkthistoriskt Forum” Nr 5. 2019.

Tidningen finns i vår forskarhörna om ni vill läsa hela inlägget på sidan 7.

Styrelsens sammansättning före årsmötet år 2020:

Ordf. Anders Sandström	Tel: 070-678 89 75
Kassör. Catharina Berggren	Tel: 070-891 22 74
Sekr. Inger Torgersson	Tel: 070-634 52 53
Ledam. Ann-Sofie Öberg	Tel: 070-274 54 90
Vice ordf. Monika Jonsson	Tel: 070-22 10 294
Ledam.. Börje Isaksson	Tel: 072 514 15 88
Ledam. Berit Ljuslinder	Tel: 070-523 67 68

Ers. Tomas Granström	Tel: 070-663 72 32
Ers. Kurt Jarvelius	Tel 073-140 55 32
Ers. Margareta Holmström	Tel 070 664 45 86
Ers. Kerstin Strömgren	Tel: 0929- 102 50
Ers. Inger Öhlund	Tel: 070-678 52 04
Revisor. Runo Bergqvist	Tel: 070-592 82 67
Revisor ers. Bo Öhlund	Tel: 070-651 66 32

Valberedning:

Britt Norman	Tel: 073 803 77 22
Helena Stenberg	Tel: 070-624 91 89
Margaretha Johansson	Tel: 073-96 44 559

Frågor och synpunkter angående Byabladet:
Gun Jonsson Tel: 070-320 77 56
eller ordföranden Anders.

Hoppas att de som bor i närheten av Älvsbyn har möjlighet att komma på vårt årsmöte. Ni som inte åkte med på höstresan till Furunäs får nu möjlighet att höra om dess historia. Kanske i ett annat perspektiv? Föredragshållaren Anders Vikdahl har själv bott och vuxit upp med sin familj där på området, hans föräldrar var anställda på sjukhuset.

Lokalen för årsmötet blir i år på Pitedalens folkhögskola, vår högsta önskan går till vädrets makter att vädret är bra så vi kan ta oss dit!

Vad vi saknar Fluxens matsal, det går inte i ord beskriva!!!

Gun J.

ÖRNGOTTSBAND

finns inte längre på moderna örngott. Snart vet inte de yngre att örngottsband över huvud taget har funnits – än mindre att man förr i tiden satt och veckade dem.

Cirklar/kurser.

Är du intresserad av släktforskning?

Anmäl till Inger: inger.torgersson@telia.com eller Tel: 070-634 52 53

Välkommen!

Inventering av gravstenar kompletteras nu.

Gruppen fortsätter med

Skogskyrkogården. De har tillsammans lagt in över 7 300 namn på nya, gamla och skogs-kyrkogården.

Googla på gravstensinventeringen så kommer du till en sida att välja län, kommun, kyrkogård osv.

Försäljning:

Nu finns häftet "Berättelser från Vidsel med omnejd" att köpa för 100:-. Om vi ska skicka det, blir priset 140:- inkl. porto

Det är åtta Bredsel/Vidselsbor som berättat om sina liv från förr.

Beställ via: inger.torgersson@telia.com eller Tel: 070-634 52 53

Nu har vi rea på återstående böcker

(föret 300:-) [Byar i södra Älvsbyn](#)
Nu 50:- om vi ska skicka boken blir
Priset med frakt: 130 kr.

Älvsbyns Forskarförenings bok om Byar i södra Älvsbyn.

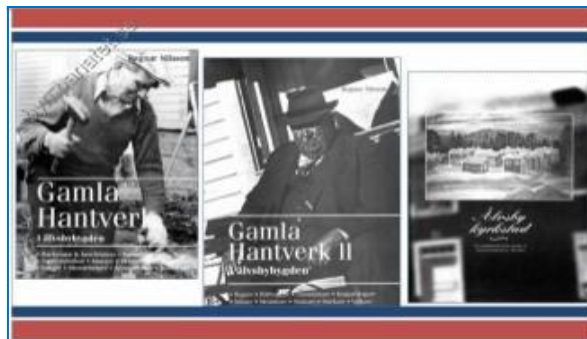
Historik över byarna Nygård, Högheden, Nydal, Bränna, Småträsk, Tvärsel, Snårbäcksliden och Kålsberg. Utgiven 2011.

Beställ via e-post: gunjons@telia.com eller Gun tel: 070-320 77 56.

Dödsannonser och Inbjudningar till Begravingar

Vår senaste utgåva av kopierade Dödsannonser och Inbjudningar till begravingar fram till 1970, insamlade från privatpersoner. Mappen innehåller 2849 dokument, varav ca 385 inbjudningar till begravingar och resten dödsannonser på avlidna Älvsbybor. Den äldsta annonsen är från 1881. Annonserna ligger på ett USB-minne. **Priset är 100 kr och för postförsändelse 130 kr inklusive porto.**

Beställ via e-post britt.norman@telia.com eller obergfia@gmail.com

Nu är Nyfors-gruppens arbete klart till försäljning: "Nyfors en del av Byn". **Nyhet!**

Häfte/bok i A4-format på drygt 100 sidor.

Pris 150:-

Ska vi skicka, tillkommer portot.

Frakten på häftet är 50:-

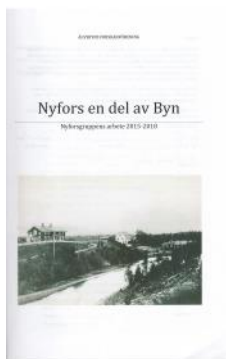
Frakten på boken är 70:-

Beställ hos Börje Isaksson

Tel: 072 514 15 88

eller via e-post:

borjeisaksson@telia.com

Gamla hantverk i Älvsbybygden I och II samt Älvsby Kyrkstad

PDF-filer av tre häften om Älvsbybygden som inte finns i nytryck längre. Ursprungligen utgiven av Älvsby Hembygdsförening

samt Kyrkstadsgruppen, mellan 1996-1999.

Barberare & Herrfrisörer, Barnmorskor, Damfrisörer, Murare, Skomakare, Smeder, Sotare, Stenarbetare, Sömmerskor

Urmakare, Bagare, Båtbyggare, Glasmästare, Kopparslagare, Målare, Skräddare, Slaktare, Snickare och Vulkare.

Verksamma under 1900-talet.

PDF-filerna ligger på ett USB-minne.

Priset är 100 kr och för postförsändelse

130 kr inklusive porto. Beställ via e-post

monika.jonsson@telia.com eller tel: 070-22 10 294

Släktforskning med DNA

1885-04-27. Ett födelsedatum. Det var det enda jag visste. Det tillhörde en kvinna som 1913 födde en son i Stockholm. Femtiofem år senare blev han min svärfar.

Jag heter Berit Ljuslinder och är släktforskare. Min mors och fars släkt är så väldokumenterad så där var det inget mer att hämta.

Den lille gossen då? Han föddes på Regeringsgatan 49 i Stockholm hemma hos en barnmorska vid namn Augusta Larsson. Hon tog emot s.k. ”obemärkta” kvinnor. Enligt barnmorskejournalen var han fullgängen, frisk och vägde 3,8 kg. Dagen därpå döptes han till Bo Lennart.

En tid därefter lämnades Lennart in på Stockholms allmänna barnhus av barnmorskan. Det betalades också en summa pengar, 800 kr, vilket motsvarar drygt 40 000 kr i dagens penningvärde. Vem betalade?

I Stockbäcken, Rohnäs bodde ett barnlöst par, Axel och Elisabeth Ljuslinder. De hade varit gifta i tre år och det blev inga barn. De beslöt att skaffa ett fosterbarn, en pojke och via kontakter kom det 1914 en liten pojke, ett år gammal med taget till Långträsk. Man inredde specialvagnar med personal och många småbarn som hämtades av fosterföräldrar.

Lennarts fosterfar Axel hämtade honom i en låda på sparken! Det var fyra mil hem!

Där fick han ett bra hem, kärleksfullt, gudfruktigt, skolgång och *Lennart Ljuslinder* konfirmation. Och hemmanet testamenterades senare till honom. Ända tills Lennart var 16 år besöktes hemmet av två personer som kontrollerade att allt var bra. ”Präktigt hem, rent och snyggt”, står det.

Jag träffade min man Donald 1962 och så småningom följde jag med honom hem till Stockbäcken. Där fick jag veta att Lennart var ett ”hittebarn” från Stockholm. Han hade blivit lämnad på en kyrktrappa, Jakobs kyrka. Där gick Donald och jag många år senare och undrade vilken trappa det var! Man sa så för att ingen skulle göra efterforskningar.

Lennart undrade alltid vem som var hans mor och varför han blev bortlämnad. Han skrev brev (1985) till Kansliet för barnhemmet och frågade om det fanns något brev kvar där. Ända fram till 1919 kunde kvinnor lämna barn anonymt till barnhem. Det enda de behövde uppge var födelsenumret. Det var för statistiken skull. En del kvinnor lämnade igenklistrade brev med namn mm som fick öppnas efter 70 år. Det fanns inget brev till Lennart där.

Jag tyckte att jag hade gjort allt som gick att göra i pappersforskningen och jag kom inte längre.

MEN så kom DNA-tekniken! Min vän och släktforskarkollega Carin Blom har hjälpt mig mycket med det. Lennart avled 1992 men sonen Donald, min man fanns ju kvar. Carin hade börjat med att ta fram de 138 kvinnor i Sverige som var födda 1885-04-27. En del kunde avskrivas direkt men det fanns några tänkbara ”kandidater” som skulle forskas vidare på. Från slutet av 2016 till slutet av 2019 gjorde jag 4 olika DNA-tester på min man. FtDNA, Ancestry, My Heritage och 23andMe. Jag lät också testa en manlig kusin till Donald. Hans mor och Donalds mor var systrar. På så sätt kan man skilja ut de personer som finns på morssidan. De DNA-träffar som fanns kvar då? Det fanns en man och kvinna som var intressanta. Men de bodde i USA och hade andra namn. Det visade sig sen att de var syskon, födda i Värmland och släkt med Lennarts biologiska mor.

När man inte vet säkert måste man sätta upp teorier och prova sig fram. Jag tog kontakt med en kvinna i Stockholm, Katarina L. En kvinna på hennes fars sida var en tänkbar kandidat. Jag frågade om hon kunde göra ett DNA-test på FtDNA, och det gick bra. I hennes släkt fanns många "kändisar". Gunnel Lindgren känd primadonna, dansös på Operan. Hon var också skådespelare, var med i många filmer på 1930-talet. Hon gifte sig senare med Sixten Ehrling, berömd dirigent. De fick 2 döttrar och flyttade senare till New York. Döttrarna bor kvar i USA. På Katarinas mors sida var de släkt med Karl XV. Han var den kung som hade flest barn utanför kungahuset. Var det vår släkt?

När DNA-testet var klart så visade det sig att det inte fanns något släktskap! Vilket antiklimax! Nåja, vi knogade vidare. När det sista DNA-testet kom på Donald (23andMe) så fanns där en intressant person, Johan Maunsbach, boende i London. Han var född i Sverige. Carin har gjort flera släkträd på olika personer från DNA-träffarna, för att hitta släktskap.

Det visade sig att Johan Maunsbach's farfars farfar Otto Konrad Maunsbach hade haft en hushållerska i tretton år, som hette Alfhild Teresia Hedling och född **1885-04-27**, alltså en av våra kandidater!

Otto och hans fru Cecilia hade 11 barn. Cecilia var död och barnen vuxna. Otto var skogsinspektör på Korsnäs, Stora Malm och behövde hjälp hemma. Alfhild kom dit 1911 (26 år) och i slutet av 1912 blev hon gravid tillsammans med Otto. Skandal! Vad göra? I slutet av februari 1913 flyttade de till annan ort och i september 1913 födde Alfhild sin son Lennart i Stockholm. Vi tror att det var Otto som betalade 800 kr till Barnhemmet. Lennarts mor Alfhild Hedling då? Enligt Carins släktutredning så hittade vi en kvinna, Elisabeth T. (född Hedling) som jag skrev till och frågade om hon kunde göra ett DNA-test (FtDNA). När testet var klart så kom Donald överst på hennes lista! Hennes farfar var en bror till Alfhild!!

Nu var det klart. Vi vet vilka våra släktingar är på Lennarts sida. Hedling på morssidan och Maunsbach på farssidan.

Jag har kontakt med flera av släktingarna och alla är så positiva och glada. Ingen i slakten har vetat att "faster" Alfhild fick ett barn. Varför har vi gjort det här?

Min man Donald och våra barn och barnbarn har fått veta sitt ursprung.

Carin Blom ska ha ett stort TACK som hjälpte mig att komma fram till ett så lyckat resultat.

Januari 2020
Berit Ljuslinder

Allmänna Barnhuset, Stockholm

Älvsbybyarna i Kammararkivets saköreslängder

Numera kan man gratis ta del av Kammararkivets (KA) långa serie av landskapshandlingar via Riksarkivets (RA) hemsida. Dessa innehåller fogdarnas räkenskaper för olika landskap och består bl a av jordeböcker, bågamtals- och korntiondelängder samt kvittenser och saköreslängder för åren 1539-1629. De sistnämnda är helt enkelt tingsrättens böteslängder med förteckning över de brottsliga, deras brott och straff samt hur stor summa av böterna som kronan uppbar. Dessutom får man information om närvarande myndighetspersoner som underlagman och fogde samt vilka de tolv i nämnden var och var de hörde hemma.

Den första bevarade saköreslängden är från vintertinget år 1539 och vi finner då som en av de tolv i nämnden Per Ingewalsson på Byn. Således var älvsbybygden redan vid denna tid fast involverad i det svenska rättssystemet som dömde efter den medeltida landslagen, reviderad 1442 under namn av Kristoffers landslag, samt när den inte lämnade vägledning den ännu äldre Hälsingelagen. Dessutom tillkom under 1500-talet flera tillägg till landslagen som avsevärt skärpte synen på straff för sedlighetsbrott. Detta kulminerade med införande av ett utdrag ur Bibelns moseböcker år 1608. Detta sk appendix föreskrev i korthet att man skulle döma i enlighet med den mosaiska lagen, d v s efter vedergällningsprincipen öga för öga, tand för tand och liv för liv.

Ting och tolvmän

Domare var vanligtvis en underlagman, en sk lagläsare, som dömde å den frånvarande högadlige lagmannens vägnar. Underlagmannens uppgift bestod helt enkelt i att läsa upp det lagrum som gällde efter det att nämnden fällt sitt domslut. Därav namnet lagläsare, vilka i Västerbotten under aktuell tid var följande;

- Lars Olofsson Björnram till Isnäs 1543- 1550
- Mårten Larsson i Svartvik 1567-1569
- Sven Persson i Öjebyn 1569-1598
- Jakob Andersson Grubbe i Umeå 1598-1638

Ting hölls regelbundet två gånger per år och då utlystes kungliga påbud, registrerades jordöverlåtelse samt beivrades olika former av brott. Sannolikt skedde detta i Öjebyn i närheten av kyrkan, även om vi vet att det vid ett tillfälle år 1556 hölls ting i "lizzle pithe".

Att älvsbyborna mer eller mindre regelbundet deltog vid dessa tillfällen förstår vi när vi återfinner följande fyra personer insvurna som nämndemän;

Ting enligt Olaus Magnus

- Per Ingewalsson på Byn 1539
- Joen Ersson i Öffwerbyn 1559, 1575-76, 1579 och 1582, bonde på Byn nr 6
- Mats Jonsson i Manjärv 1585
- Anders Siluastsson på Byn 1613-18, sonson till ovan nämnde Joen Ersson

Dessutom uppträder älvsbybor som kärke eller svarande vid totalt 13 tillfällen då brott skulle rannsakas. Det är inte mycket sett till att det i Piteå socken under perioden 1539-1629 rannsakades hela 511 brott. Således var det ett mycket begränsat antal brott som bygdens befolkning begick i förhållande till att de uppskattningsvis utgjorde cirka 5 % av hela socknens befolkning.

Tingsförda brott

De brott som älvbyborna begick var som regel inte grova, i stället var det olika typer av sedlighets- och förbudsbrott samt ett par fall av lindrigare våld. Dessutom hade Pelle Persson på Byn utsatts för åverkan av prästen herr Anders i Öjebyn år 1556. Eftersom bötesbeloppet sattes så högt som 40 mark, måste det ha varit ett allvarligare brott som prästen hade begått. Här lämnar dock sakörslängden inget besked, kanske av aktning för den överhet som prästen trots allt utgjorde.

Eftersom tingsförda brott i älvbybygden inte är fler än de är kan det här vara lämpligt kortfattat redogöra för dessa;

- 1547 – Joen Nilsson i Visträsk dömd för stöld, benådades och gav – 4 mk.
- 1547 – Lasse Ingeualsson i Ytterbyn dömd för lönskaläge, gav – 2 mk.
- 1547 – Nils Hindersson i Korpetresk (Korsträsk) dömd för frändsämjospjäll, gav 4 mk.
- 1548 – Per Olsson på Byn dömd för ett köttsår, till 6 mk, gav – 12 öre.
- 1548 – Lasse i Manjärv dömd för hor, benådades och gav – 6 mk.
- 1549 – Visträsk- och Manjärvsborna hade stått tillbaka med ”tresko”, gav - 2 mk.
- 1553 – Grels, Siluast, Michel och Nils i Muskus dömda för helgdagsbrott, gav – 4 mk.
- 1556 – Herr Anders dömd till 40 mk för åverkan han gjort Pelle Persson på Byn, gav – 11 mk.
- 1557 – Michel Jonsson i Visträsk dömd för att han skogade i förbud (tjuvjagade), gav 3 öre.
- 1568 – Jåp Persson på Byn dömd till 40 mk för att han slagit Per Erssons dotter, gav – 6 mk.
- 1575 – Mats i Manjärv dömd till 40 mk för att han sålt ett björnskin i förbud, gav 20 mk.
- 1608 – Per Ersson i Visträsk dömd till 20 mk för att han lägrat Abrahams dotter, gav 16 mk.

Det trettonde tillfället som en älvbybo uppträder inför tinget är år 1587, då en för oss tyvärr namnlös ung kvinna försvarar sig mot ärekränkande beskyllningar. Nils Persson i Sjulnäs hade tidigare skrutit med att han hade lägrat den unga kvinnan, Matz dotter i Manjärv, och för det hade han vid två tidigare tingstillfällen rannsakats. När så kvinnan kom för rätten och ville göra sig fri från denna beskyllning, sannolikt genom s k edsvurna, d v s 12 personer som gick ed på att hon var oskyldig, så började Nils samvete drabba honom. Han erkände till slut att det hela var en lögn och dömdes därför ärelös, men benådades sedan till dryga böter och utgav hela 48 mark.

Tretton tingsförda brott över en period av 90 år, även om det finns luckor i detta material, är inte mycket att skryta med. Det blir inte ens ett brott vart femte år. Då begick man lite fler brott i den resterande delen av Piteå socken, för att inte tala om Luleå socken där andelen sedlighetsbrott var ovanligt hög i förhållande till landet i övrigt.

Björnjakt med spjut bedrevs ända in på 1800-talet.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis så begick älvbyborna få brott under aktuell undersökningstid, även om man kan misstänka att det var mycket svårt lagföra dess långt bort boende. Ännu år 1623 heter det om Visträsk att byn låg ”suåra affsides up i marken”. Fogden fanns i Umeå eller under några år på Luleå kungsgård och som länsman finner vi vanligtvis någon storbonde i de kustnära pitebyarna. Det krävde nog en aktiv insats från en förfördelad part för att ett brott skulle tingsföras. ”Skogande i förbud”, d v s tjuvjakt, passerade nog för det mesta obemärkt.

Här kommer fortsättningen från föregående nummer på:

Stenbergspojkarnas bok.

Laver 2003

Bröderna från vänster: Ebbe, Sune, Berne och Urban

Garpenberg (Dala-Finnhyttan)

Flyttlasset från Adak gick med en lastbil från Mörtsells åkeri. Sune och Berne åkte med flyttbilen. Mamma och pappa, Urban och Ebbe åkte Minor och sov det som behövdes i bilen. Sune och Berne övernattade i Dala-Fäggeby hos en släkting till chauffören. På morgonen därpå åkte mamma och pappa för att ta reda på var vi skulle bo.

Mamma och pappa hade aldrig sett samhället eller bostaden tidigare. Vi visste, att det till att börja med skulle bli en temporär bostad. Efter detta åkte de ut till landsvägen vid Viksbro och väntade där tills flyttbilen kom. Vi åkte sedan uppför Olshytteberget och trodde att backen aldrig skulle ta slut. Vår bostad låg på Gruvgården. Det var ena delen av ett tvåfamiljshus bland bolagets arbetarbostäder. Huset var gammalt, men hade vatten och toalett inne. Uppvärmningen sköttes med vedspis och kakelugn, inte den standard vi tidigare vant oss vid. Det var OK eftersom vi visste att vi senare skulle flytta till ett bättre enfamiljshus på Tappbacken.

När vi kom till Dalarna måste vi också byta ut bilens registreringsskyltar när vi mantalsskrivit oss där. På den tiden fick man själv montera länsbokstav och siffror på en grundskylt. Bokstav och siffror köptes på en bensin-mack. Vi bytte från AC (Västerbotten) till W (Dalarna).

Vi hade ingen takarmatur till vardagsrummet, pengar saknades för att köpa, så pappa beslöt att tillverka en lampa själv. Mitt emot oss bodde ett nyinflyttat trevligt par från Finska Österbotten, Arne och Lea Kronkvist. Arne hade några bitar masurbjörk som pappa fick. Av dessa tillverkade han en sexarmad taklampa. Det gick snabbt och lampan blev fin, pappa var duktig att med enkla medel tillverka och reparera saker. Han var mycket stolt att han lyckats borra hål i armarna med en enkel borrarväng. Lampan har använts sedan dess och finns nu hos Urban i Leksand.

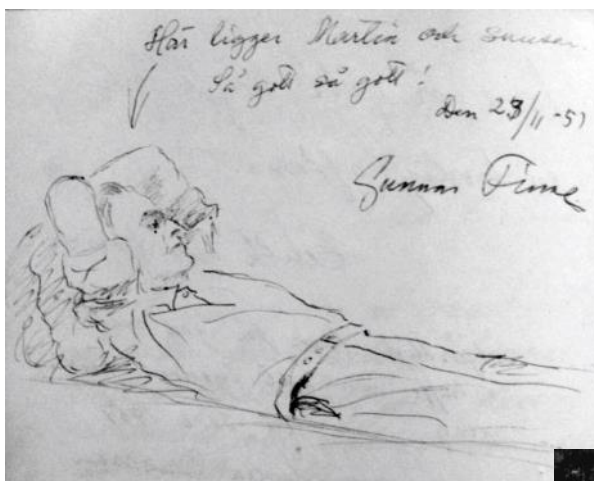
Mamma, Ebbe och Urban vid Minorn 1952

Vi tyckte att trakten var som att leva i en historiebok, med gamla anrika hus och byggnader. Gruvanläggningen var gammal och omodern samtidigt som en ny anläggning var under uppbyggnad. Detta gjorde att trakten sjöd av liv med stora omdaningar. Det bodde mycket folk på orten, från hela Sverige, som var engagerade i anläggningsarbetena. Vi upplevde att vi nu bodde centralt, 16 km till Hedemora, 25 km till Avesta och Falun/Borlänge ca 60 km bort. Det fanns så mycket nytt att se på i omgivningarna. Vi åkte ofta på utflykter med bilen.

Ett vanligt resmål var torget i Avesta (25 km). Mamma och pappa tyckte om att se på folk och trafik. På den tiden gick vägtrafiken genom städer och samhällen så det fanns mycket att titta på. Vi pojkar tyckte om att titta på alla "skinnknuttar och spättor" som samlades på torget. Korvkiosken på torget sålde både kokt och grillad korv, med eller utan bröd, men även senap och ketchup. Vissa gånger fick vi köpa korv eller glass (25 öres), pappa tog alltid två kokta korvar utan bröd, medan vi övriga ville ha korv med bröd. På detta sätt tillbringades många kvällar och helger.

När vi kom till Garpenberg fanns Sjögrens affär på Gruvgården och i Ryllshyttan, Sundströms och Konsum i Finnhyttan, mjölkaffärer på Rulles gård och i Finnhyttan, slakteriaffär och två bagerier i Finnhyttan, busstation och kiosk, järnvägsstation, pensionat, Fors bryggeri försäljning, skomakare, badhus, tvätt och brandstation, Folkets hus, Folkpark samt missionshus och kyrka i Finnhyttan. Skolor fanns både i Finnhyttan och Ryllshyttan. Dessutom fanns telegrafstation och fjärdingsman.

Vi hade inga bekanta i Dala-Finnhyttan till att börja med, men ganska snart blev vi via Kronkvists bekanta med en konstnär, "Gunnar Finne". Han var en teologiutbildad finlandssvensk som bodde i Stockholm. Han hade fru och familj där. Mamma och pappa köpte någon tavla

av honom och han var ofta hemma hos oss, fick både logi, mat och kaffe. Så småningom separerade han från sin familj och bosatte sig i Hedemora kommun. Det hände ofta att han var utan pengar och kom och erbjöd någon tavla billigt.

Sune och Berne kom snabbt in i samhället och fick många kompisar via skolan och brottningssträningen som startade på hösten 1951. Pappa fick nya bekanta via arbetet, t.ex. Rönnkvists och Karin och Erik Eriksson, mamma via kyrkans syförening. Efter årsskiftet

Från gästboken ritat av Gunnar Finne

1951/1952 flyttade vi till Tappbacken, i ett nyrenoverat enfamiljshus. På Tappbacken bodde totalt sex familjer och vi kom snabbt med i gemenskapen, både vuxna och barn.

På tappbacken hade vi tre rum och kök, oinredd vind (där Sune och Berne sov på somrarna), badkar i källaren (där fanns också matkällare och ett förråd). Det fanns ingen källartrappa så man var tvungen att gå ut för att komma in i källaren. Det var elvärme men en kakelugn fanns kvar, som vi aldrig använde.

Syskonen 1952, med första konfektionssydd kostymerna

Berne började direkt på andra året i samskolan i Hedemora, åkte buss varje dag. Sune gick sjunde klass som hade lokaler i gruvmässen. Lärare var kantor Andrén, de var inte bästisar då, men efter skoltiden kom de bra överens.

Urban och Ebbe framför huset på Tappbacken

1953 började Ebbe småskolan i Dala-Finnhyttan, han skulle egentligen gått i Ryllshyttan men redan då kände vi till att vi skulle få flytta till Kuppdammen så fortsättningen skulle bli i Finnhyttans skola. Till att börja med fick Ebbe åka cykel på grannen Elsa Anderssons pakethållare till gruvan, hon arbetade i gruvlaboratoriet. Sen fick han fortsätta till fots till skolan. Ebbes lärare var fröken Evelina Wahlgren.

Ebbe klass 1 Dala-Finnhyttan, 1953

Ebbe 2:a klass

"Väglasses" och Jenssens hos oss på Tappbacken (fotosolen - en väldigt stark fotolampa - krävde att man satt stilla under exponeringen)

Förutom grannfamiljerna i Tappbacken (Wiberg, Andersson, Nordkvist, Wallman, Bohman) så umgicks vi med andra nyinflyttade som arbetade med den nya gruvanläggningen, t.ex. Larsson (Vägglasse) och Jensen. Dessutom Rönnkvist (pappas arbetskamrat) och Erikssons (gruvfogden). Av Rönnkvist fick Ebbe sin första cykel en fullstor ballongcykel (dammodell) som skulle slängas. Pappa renoverade och målade upp cykeln i silver/svart. Innan dess hade Ebbe lärt sig att cykla på pappas gamla militär-cykel stående under ramen.

På sommaren 1952 fick Sune sommarjobb på gruvans förråd och Berne arbetade med virkesrensning och som pinnpojke hos ”Väglassa (Skåningarna/Skanska).

Det var brist på arbetskraft vid den här tiden, det fanns gamla rallare och kraftverksbyggare som var mellan 65 och 80 år (Porjus, Rälsknutte, Harsprånget, Uppsalajanne m.fl.) som fortfarande fick arbete i anläggningsbranschen, de flesta av dessa var hos Väglassa. Han var rutinerad och visste hur de skulle hanteras. Bl.a. betalades lönen ut veckovis (grundtimpningen), men var sjätte vecka utbetalades ”skott”, d.v.s. vad ackordet gav utöver grundtimpningen. Dagen efter detta var det mycket lugnt på arbetsplatsen. De flesta rallarna hade åkt till Hedemora, ekiperat sig och tagit tåget till Stockholm. Efter en knapp vecka kom telefonsamtal, till Väglassa, från järnvägsstationen i Hedemora. Det fanns ett antal herrar där som knappt hade kläder på kroppen och var skyldiga för tågbiljetten och måste lösas ut. Vi åkte i Väglasses Willys herrgårdsvagn utan inredning i baksätet. Han löste ut karlarna och ställde upp dem på rad utanför järnvägsstationen. Sedan höll han en straffpredikan. Där lärde jag mig många nya ord, karlarna stod med hängande huvuden och skämdes samt bedyrade att detta aldrig skulle upprepas. Han föste in dem i lastutrymmet och transporterade hem dem till förläggningen (Lagmansgården, senare kallad Lidelsernas hus). Han avslutade med att säga, ”fan tar er om ni inte är på jobbet klockan sju imorgon bitti”. När vi blev ensamma i bilen sa han, ”så här blir det igen om sex veckor, men observera vad dom kommer att jobba bra den närmaste tiden”.

När Sune jobbade i förrådet kom en dag en man som ville låna ögonmätet. Sune visste inte vad det var utan frågade sin äldre kollega. Han svarade, ”det hade en annan person lånat för några dagar sen, kan du gå och hämta tillbaks det”. Sune gick pliktskyldigt och frågade personen, som berättade att ”det hade han nyss lämnat ifrån sig till en annan person”. Så fortsatte det tills Sune kom på att han blivit lurad, men vi tror att han gav igen på många sätt, bl.a. flyttade Sune nummerskivan ett steg på lokaltelefonen vilket orsakade många överraskningar när man skulle ringa.

Första året på Tappbacken hade vi många gäster från Norrland och även pappas kollegor från gruvor i området som besökte arbetsplatsen. Dessutom hade vi besök av Bengt, Adel, Hans, Maria och Einar med barn, Miriam och Bertil, Magda och Lena.

Under tiden på Tappbacken var pappa aktiv i skytteföreningen och tävlade en hel del i fältskytte. Han var också intresserad av idrott, motorsport och alla nymodigheter som vi inte kommit i kontakt med tidigare.

Magda och Lena i Hedemora

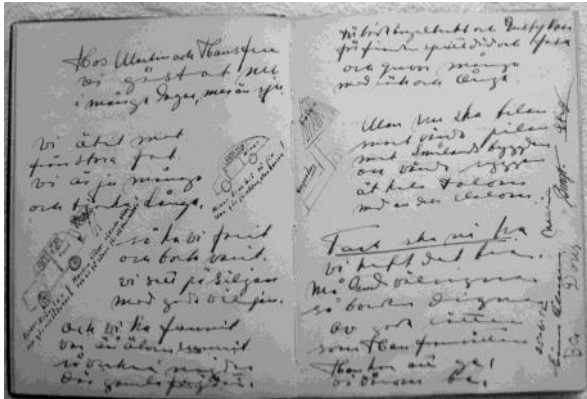

Magda och Lena i Hedemora

Vi åkte bl.a. på Speedway och Motocross samt TT-loppet i Hedemora. Pappa åkte ofta till Hedemora för att se ishockey. Här började också intresset för TV. Helmer Wiberg var tidigt ute och köpte TV, han blev även TV-agent.

Vi och Claessons på utflykt till Rättvik 1952

Från gästboken

Mirjam och Bertil på besök på

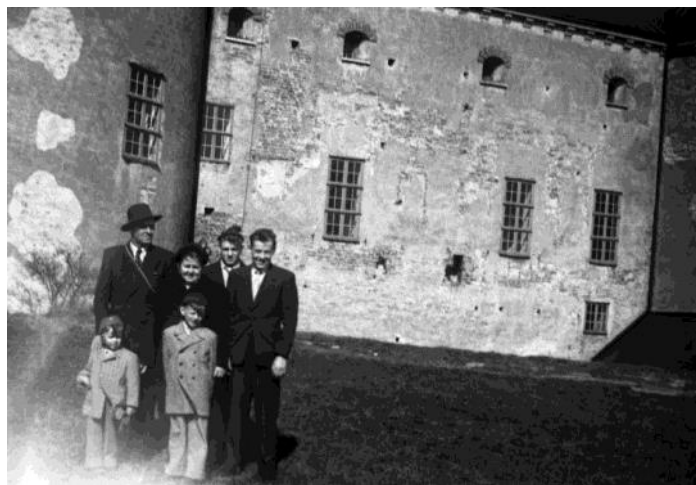
Mirjam och Bertil på besök på Tappbacken (samt Birgitta Wallman)

TT-loppen i Hedemora var mycket stora evenemang med internationella och svenska MC-eliten. Som mest besöktes tävlingarna av över 100.000 åskådare. De sista två åren var det även bilar. Ken Kavanah (Norton) var den mest kände MC-föraren men här deltog även Sörensen (Danmark), Varg-Olle och Lillorsa Bolin (Puch).

Med Mirjam på Stora torget i Falun (busstorg och parkering på den tiden)

På bilsidan fanns bl.a. Casimiro De Oliveira (Portugal, Maserati), Joakim Bonnier (Alfa Romeo), Ockelbo Lundgren (Ford), Persbergarn ("Kroken", eftersom han saknade en hand) och C-G Hammarlund (Porsche). Mas-Harry var den drivande kraften bakom motortävlingarna i Hedemora. Alla idrottsföreningar i Hedemora kommun var engagerade på olika sätt som funktionärer vid tävlingarna, vilket gav föreningarna en värdefull slant i kassan. Det här märktes t.ex. när vi var ute och brottades så kunde föreningen ibland bjuda på taxi och lunch på någon barservering, det var storslaget.

Utanför Kalmar Slott 1953

Under sommaren 1952 berättade pappa att Gustav Rönnkvist hade en 98-kubikare ("lätvtiktare") som han kunde tänka sig att sälja för 150 kronor. Vi blev väldigt intresserade, men pappa sa, "kan tänka mig att betala 75 kronor om ni sparar lika mycket", vilket vi lyckades med, så det blev så småningom affär. Pappa hjälpte oss att demontera, reovera och måla cykeln. Han tankade den och sa, "nu måste den få stå tills ni får köra". Vi använde lätvtiktaren ganska flitigt när pappa var borta eller var på jobbet. Vi tänkte aldrig på att det alltid fanns bensin i tanken.

En gång när jag (Berne) åkte på en skogsväg i Ryllshyttan stod en man med polisskylt och stoppade mig. "Det är körkortskontroll, var har ni körkortet?" Jag erkände, "jag har inget", fick då höra vilken allvarlig förseelse det var. Skulle jag ertappas en gång till skulle han se till att jag hamnade bakom lås och bom. Det var fjärdingsmannen, som beordrade mig att leda motorcykeln hem. Senare i livet berättade fjärdingsmannen för mig att pappa hade bett honom att skrämma upp mig.

På hösten 1952 började Sune på Samrealskolan i Hedemora. Klasskamrat med Olle Rönnegård, Ingemar Ström och Leif Johansson. Under vår skoltid i Hedemora gick även Birgitta Olsson, Staffan och Olle Rönnegård, Irma Lööv, Sivert Blom, Kerstin Blom, Gunnel Hallin och Ingrid Johansson där.

Sommaren 1953 sommararbetade Berne hos Skåningarna, som murarhantlangare och körde bl.a. en betongtombola vid putsningen av anrikningsverket (han lyckades dock aldrig göra riktigt murbruk, det var antingen för blött eller för torrt, enligt murarna).

Denna sommar arbetade Sune hos Kalle Nord som diversearbetare ovan jord.

Nya anrikningsverket 1953

Berne och Irma började vara tillsammans 1953 då hon började i Hedemora. Berne tog realexamen 1954, på mammas 40-årsdag. Sune slutade också då efter två år i Hedemora, han hade bra betyg i allt utom språk, där han blev underkänd. Han hade lätt för sig, men läste inga läxor. Pappa hade lovat oss att gå i skola så länge vi inte blev kvarsittare.

Kuppgården 1955 (taget från nya laven)

Under våren 1954 flyttade vi till Kuppdammen till ett nytt Elementhus. Det var ett parhus, Karl och Linnea Pettersson med barnen Ann-Marie, Karl-Erik och Ingrid bodde i andra delen.

Huset var utav de första husen som levererades från Mockfjärd. Det hade tre rum och kök, hel källarvåning med garage, pannrum, matkällare och cykelrum. Dessutom fanns en oinredd vind med trägol. Här fanns badkar inne i badrummet. Uppvärmningen var vedeldad panna och vattenburen värme. Kvalitén på huset var kanske inte den bästa (när man släckt ljuset i sovrummet kunde man se om det var tänt i köket via springa mellan vägg och tak), men det var nytt och fräscht.

Familjen och Hans Sundberg vid Kuppdammen (taget med fotosol)

Mamma "nybantad" på piskställningen vid Kuppen.

I de nya husen bodde tjänstemän hos Zinkgruvor och de andra grannhusen var "egna hem". Vi fick många nya grannar och nya vänner och bekanta. De flesta fruarna i området var hemmafruar så mamma fick snabbt en stor umgängeskrets. Det var ofta gemensamma aktiviteter (mattrasklippning, vävning, syjuntor, kafferep mm). Ebbe och Urban fick många nya kamrater. Det var mycket umgänge med grannar och vid sammankomster var det ofta olika spel och lekar. De nya familjer som vi umgicks mest med var Petterssons, Karlssons, Lövgrens, Quars, Nordkvist, Normans och Olssons. Vi fortsatte också att umgås med Wiberg, Jensen och Rönnkvist samt tant Ida. Det var mestadels improviserade kaffebjudningar och besök, ytterst sällan var det mat.

Mamma och pappa bjöd ofta hem nyinflyttade och arbetskamrater och tillfälliga besökare i samhället. De sa ofta, "vi vet hur det känns att komma ny till en plats".

Hedemora var närmaste stad och allt utöver dagligvarorna handlade vi där. Vi tyckte att Hedemora var fantastiskt, allt man behövde fanns där, bl.a. varuhuset "Z", som till och med hade en leksaksavdelning. Det fanns sportaffär, bokhandlare, bil- och MC-affärer, järnaffärer, ekiperingsaffärer, kaféer, skoaffärer, radiohandlare, möbelaffär, biograf, folkpark, järnvägsstation, busstation, Systembolag, modist och många bensinmackar. Mamma och pappa ropade in en hel del i auktionskammaren (Sveasalen).

När pappa gjorde sista avbetalningen på Minorn (hösten 1954) skrev han ett brev till Carstedts och frågade om de var intresserade att göra en ny bilaffär på liknande villkor, men han fick inget svar. Då började han undersöka marknaden för begagnade bilar i Dalarna. Han hittade en bil hos Permats bil i Stora Tuna. Det var en Citroën B11 sport, 1951 års modell, som hade gått ca 4000 mil. Den köptes på avbetalning, 600 kronor/ mån (pappa hade 1200-1400 kr/månad i lön). Berne, som skulle ta körkort och börjat arbeta, betalade en tredjedel. Efter detta ökades aktionsradien på våra utflykter. Pappa gjorde månadsamorteringen genom personligt besök hos Permats. Vissa turer gick förbi Romme, och ibland fick vi köpa glass i glassfabrikens kiosk. Citroënen var en häftig bil med Tidénljuddämpare, så det hördes när man gasade. Den skulle dock smörjas var 100:e mil, 18 nipplar till en kostnad av 22 kronor. Oljebyten gjordes med samma intervall.

Sommaren 1955 åkte Berne (med nytaget körkort), Sune, Lars Eriksson o Leif Johansson på en tio dagar lång tältsemester i Sydsverige. Under resan såg de i Norrköping matchen Norrköping-Milan med trion ”Gren-No-Li” som spelade i Milan på den tiden. Resan gick vidare till Göteborg - Ängelholm - Malmö - Köpenhamn - runt Skånekusten - Kalmar - Timmernabben (moster Maria) - Gränna - Vadstena och sedan hem (210 mil). En stor upplevelse på den tiden.

Tältet som pojkarna använde under semestern hade Bengt sytt av pressningsväv. Det var ett rymligt tält för 4-6 personer. Tältet vägde över 30 kilo och när man drog igen dragkedjan blev det absolut beckmörkt i tältet även vid fullt solsken. Tältet var varmt och stabilt, det märktes speciellt när det blåste. Vi fick låna tältet och familjen använde det under ett par-tre säsonger innan vi köpte ett eget modernt och mera lätthanterligt tält.

Inför semestern 1955

Tältet användes bland annat 1956 när familjen åkte till Norge tillsammans med Ulla, Artur och Inger Quars. Då sov åtta personer i tältet, vi låg ”skavfötters”. Vid något tillfälle på Dovremassivet blev det kallgrader och snö men det var inga problem i det varma tältet.

När Bengt, Adele och Hans flyttade till Falun åkte vi ofta dit och hälsade på. Ebbe och Urban gick ibland till lekparken i Stadsparken. Vi passade också på att bada i badkar eftersom varmvattnet var gratis (HSB).

Sune, Leif och Berne framför Bengts tält 1955

I samband med flytten till Kuppdammen köptes ”stickstolen” och en ”stringhylla”. Berne köpte möbler till Sune och Bernes rum på postorder. En dyscha, bord och fåtölj. Totalt kostade det 400 kronor. Palmen som varit med ända från Korsträsk, klarade inte flytten till Kuppdammen men Gullrankan från Kristineberg hängde fortfarande med (Gullrankan var med i mammas flytt till Falun 1969).

Pappa har aldrig varit intresserad av trädgårdsarbete och vedhantering. Detta arbete lejde han oftast ut till oss pojkar. När vi fick hem ved, fick vi pojkar kapa, klyva och stapla in veden. Det berodde nog på hans uppväxt då han ofta fick göra sådant utan ersättning. Däremot skulle snöskottningen vara perfekt så den gjorde han ofta själv. Bilen mekade han ofta med själv nere i garaget, men skulle helst vara själv och inte bli störd. Han lyckades för det mesta med underhåll och reparationer.

När vi flyttat ner till Kuppdammen pågick bygget av Zinkgården med bl.a. Post och Konsumaffär. Ebbe och hans jämnåriga var ofta på bygget och lekte efter arbetstid fast det var förbjudet. Vid ett tillfälle kom en snickare och knackade på hos oss och frågade om en av våra pojkar hade varit på bygget och lekt igår. När han skulle använda spik upptäckte han att någon hade bajsat i spiklådan. Ebbe erkände efter viss tvekan tilltaget varpå mamma tog honom med till bygget för att ta reda på spillningen. Han fick torka av varje spik och lärde sig nog en läxa. Efter detta har han inte bajsat i någons spiklåda utan att fråga först. Från bygget fick Ebbe och Urban en låda med färdig kapade klotsar som vi lekte mycket med, vi byggde vägar, broar och hus som passade bra till våra små bilar (matchbox bilar).

Ebbe och Urban lärde sig snabbt att läsa och räkna, spelade mycket kort och andra spel ofta tillsammans med mamma och pappa. Efter skollov fick vi ofta skriva uppsatser om vad vi gjort under lovet. Mamma förmanade oss alltid att inte skriva om att vi spelat kort hemma, det var inget man skulle berätta.

Ebbe och Urban gick givetvis på söndagsskola. Den var i biblioteket under gruvmässen. Söndagsskolan var inte så nödvändig de gånger mamma och pappa ville ut och åka någonstans på söndagen.

När vi flyttade ner till Kuppdammen började pappa sjunga med sångkören, där han var tenor. Efter ett tag tröttnade han. Han hade ett stort frihetsbehov och gillade inte att ha bokade åtaganden på fritiden.

Mamma gick ofta till vävstugan som fanns i samma hus som bolagsmässen. Urban fick ofta följa med och kan fortfarande vävandets principer (varpa, trä och dra på en väv). Ibland lånade mamma en vävstol och hade hemma. Mamma hade alltid olika ”il” (intressen) som korgflätning, stickning, virkning, knyta ryor, broderier, lampskärmar m.m. Ett år var det populärt att göra eget solvin baserat på blåbär som fick stå buteljerat i fönstren och jäsa. Det blev inte så långvarigt när de började explodera och vi fick blåbärsrosor i taket.

Ebbe och Urban lekte mycket tillsammans och ibland utforskade vi olika saker när inte mamma och pappa var hemma. Inför en jul ville Ebbe att vi skulle titta vilka julklappar vi skulle få. Vi öppnade alla paket som var till oss och tittade vad det var, sen återställde vi paketen snyggt och prydligt. Det blev inte lika roligt med julklappsöppningen det året så vi bestämde att inte göra så mera. Vi var även intresserade av ström och el-kontakter så när vi var ensamma skruvade vi isär det mesta för att se hur det fungerade. Vi fick en och annan stöt men det gick bra.

När vi kom till Dala-Finnhyttan började Sune och Berne genast delta i brottarträningen i gamla Folkets hus. Träningen leddes av Ivar Karlsson. Vi var väldigt intresserade och utvecklades snabbt så vi fick börja tävla efter några månader. Garparnas brottning sponsrades av Hedemora brottarklubb som var i den högsta serien. På lokal nivå tävlade vi i dalaserien (Garparna, Avesta, Långshyttan, Korsnäs, Ludvika och Fredriksberg). I större sammanhang tävlade vi för Hedemora. Garparna vann dalaserien i flera år och hade alltid någon klass segrare. Brottningen var populär och drog alltid stor publik. Vi var framgångsrika och det blev snabbt mycket tävlande. I juniortävlingarna i Dalarna slutade vi alltid på pallplats och tog flera juniormästerskap, även något seniormästerskap. Pappa var alltid med och skjutsade till tävlingarna och blev intresserad och kunnig. Efter ett tag blev han ombedd att vara kantdomare. Han började och gick även en domarkurs.

Vi tyckte inte om när pappa var domare, om det var en jämn match som slutade med arbetsseger, förlorade vi alltid när pappa var domare.

För att hålla oss i form under sommaren var vi med i Garparnas fotbollsträning samt junior- och B-lag i fotboll. Vi hade även skivstång och hantlar, björnsax, kungsfjäder och diverse andra träningsredskap i källaren som vi använde ganska flitigt. Vi tränade även lite tyngdlyftning, vilket ledde till att Berne senare blev regementsmästare och JDM-mästare i Dalarna.

1954 byggde vi en ställning för romerska ringar utomhus. Dessa använde vi flitigt och tränade upp både styrka och smidighet. Pappa var där för att prova en gång, men det blev lite för svårt så mamma var tvungen att hjälpa honom ner. Pappa sa då, "det här är så farligt att det måste vi riva ner". Mamma sa, "vad hade du där att göra, du får skylla dig själv, det händer aldrig när pojkar är där", så ställningen fick stå kvar.

Garparnas juniorlag 1953

Vid en brottningstävling i Korsnäs hade Sune otur och kom under en tung motståndare och fick svåra smärtor. På hemresan sa han åt oss, "ni får inte lura mig att skratta för det gör så ont". Alla gjorde sitt bästa för att få honom att skratta, Sune halvgrät hela resan. Vid läkarbesöket på måndagen visade röntgen att fyra revben hade lossat från bröstbenet. Bröstet lindades hårt och han blev sjukskriven. Men han hade bra läkkött och efter en vecka kunde han gå på händer igen men han var fortfarande sjukskriven och deltog i damernas kaffebjudningar och andra aktiviteter hemma hos oss. En gång höll damerna på med lite gymnastiska övningar och någon kom på att man skulle dra "rövkrok". Två personer låg på golvet med hopkrokade ben och den som lyckades lyfta på den andra hade vunnit. Sune blev inviterad att delta och han var ju vältränad och stark så när han vispade till med benet flög mamma över köksgolvet och slog sig illa i ryggen. När pappa kom hem på kvällen frågade han mamma vad som hade hänt. Mamma berättade att hon dragit rövkrok med Sune. Pappa blev mycket arg och sa, "hur kunde du vara så dum?". Och till Sune sa han, "inte kan du vara sjuk som kan hålla på, på det här viset, inte behöver du vara hemma en vecka till!"

I Garpenberg ordnade några tjejer, däribland Birgitta, en danskurs i Folkets hus. Alla som ville fick vara med och lära sig grunderna. Berne, Sune, Rolf Westlund, Leif, Lasse, Bosse Skjöld, med flera deltog.

Sune var tidigt ute i svängen och dansade. På den tiden gick man ofta ihop i "taxigäng" och åkte till närliggande orter när man anordnade dans. Klippan i Dala-Husby var ett populärt ställe. Där anordnade SSU varje Långfredag dans för medlemmar (Långfredagen var det inte tillåtet med offentliga tillställningar). Det var orsaken till att Sune blev SSU:are en period av sitt liv.

En påskhelg var det ett fruktansvärt busväder, kallt och snöstorm. Sune och ett antal kamrater lät sig inte hindras utan hyrde "Startolle", som var en av byns taxiåkare, för att åka till Klippan (där Erik Ahlands orkester spelade) trots att ingen trafik var ute på vägarna, som var igensnöade och överblåsta. Volvodroskan tog dem till Dala-Husby. Efter en jobbig bilresa upptäckte de att tillställningen var inställd på grund av det dåliga vädret. Vid hemfärden bestämde man sig för att ta stora vägen mot Hedemora, över Vikbyn mot Dala-Finnhyttan. Man kunde inte se var vägen gick eftersom den var totalt översnöad och igenblåst. Efter många strapatser tog man sig till "Vikbyrakan", där blev det stopp. De måste åter gå ur bilen för att skjuta på. När Leif klev ur bilen, försvann han i snön, endast hatten var synlig, en vindby tog hatten och blåste iväg den över åkrarna. Leif hade klivit rakt ner i det djupa vägdiket.

När de lyckats få upp honom ur diket konstaterades snabbt att bilen satt fast. Några av grabbarna beslutade att gå vidare hem medan några stannade kvar med Startolle i bilen till morgonen därpå då han kunde få hjälp av plogbilen. Pojkarna hade gabardinkostymer, nylonskjortor och dansskor, men inga överrockar eller långkalsonger. Promenaden var cirka fyra kilometer oplogad väg, pojkarna kom hem totalt stelfrusna. När Sune tog av sig gabardinbyxorna var de så stela av is att de stod själva på köksgolvet. Sune frös och hackade tänder och mammas ängsliga tillrättavisningar väckte mig (Berne) vid tretiden på natten. Sune fick sitta i varmt fotbad och dricka varm mjölk för att tina upp. Han fick inga synliga men av strapatserna.

Folkets hus hade många aktiviteter, det var något som hände flera gånger i veckan. Det var tillställningar av alla sorter, föreningsmöten och fester, brottning, julfester, 50-årskalas, danstillställningar, teater och föredrag. Här visades film onsdagar och söndagar. Ett kännbart "straff" för folk på orten var att bli portförbjuden i Folkets hus. Det hängde en lista i entrén med namngivna personer och hur länge de var portförbjudna så alla visste. Förseelserna kunde vara slagsmål, allmänt störande, fylleri, ärekränkning m.m. När vi hade råd gick vi på bio, matiné kostade 50 öre medan normalpriset var 1,95.

Vid ett tillfälle var hela byn samlade i Folkets hus. Mamma och pappa var också där. Under föreställningen var det en massa bråk och störande ljud från entrén. Pappa hade nedsatt hörsel och blev väldigt störd av detta, så han gick ut men tumultet fortsatte. Efter en stund kom någon och klappade mig på axeln. "Berne, du måste ut och hjälpa din pappa, nu håller han på och ska kasta ut fjärdingsmannen" (ny på orten). När jag kommer ut står pappa och håller en stor kraftig karl i kragen och säger åt honom, "du ska ut du också". Jag klappar pappa på axeln, då säger han, "bry dig inte i det här". Då säger jag, "det är fjärdingsmannen som du håller på att kasta ut", pappa sa "det kunde du väl ha sagt på en gång". Då lugnade båda ner sig och presenterade sig för varandra. Pappa hade redan kastat ut den andra bråkstaken. Efter denna episod lärde de känna varandra.

När Sune slutat skolan började han direkt att jobba på laboratoriet vid gruvan samt senare som diversearbetare ovan jord (hos Kalle Nord). Han var bekant i hela byn för sina hyss både i och utanför arbetet. Det var alltid någon som var ute efter hans skalp. Det var allt från manipulerade telefoner (flyttat nummerskivan så den ringde upp fel nummer), fastspikade termosflaskor, infetade skruvstycken och vattenbomber till att stoppa laboratoriehissen i anrikningsverket genom att gå in i ställverket. Men när han behövde gömma sig hade han alltid en fristad hos den vresige smeden som ingen annan vågade gå in till. Han uppskattade Sunes skämtlynn sedan Sune skämtat med hans förman som han inte gillade.

En gång sent efter en danstillställning kom Sune och grannens grabb Lars-Olov, "Puddingen", skrålande och höll ikring varandra på vår gata. Pappa och John var ute och tog emot. Båda beordrades att genast vara tysta och gå och lägga sig. De fick en rejäl utskällning innan de kom i säng. På söndagsmorgonen steg pappa upp ovanligt tidigt och väckte hela familjen. Vi skulle på utflykt till Kloster. Sune protesterade och ville stanna hemma men pappa sa att han skulle med, inga böner hjälpte. I Klosters gamla ruin firades en katolsk mässa med anledning av något jubileum sedan klostret grundats. Mässan hölls helt på latin, det var mycket folk som satt i gräset. Det var väldigt långdraget. Sune satt och nickade till med jämna mellanrum, pappa knuffade honom i sidan och sa, "vakna nu, du ska inte sova för det här är väldigt intressant". Mamma tyckte synd om Sune och sa, "låt honom vara", men pappa var obeveklig och sa, "det här behöver Sune höra".

Både Berne och Sune hade varit medlemmar i Ungdomslogen (IOGT) liksom de flesta ungdomarna i Garpenberg. Men när Sunes eskapader blev kända ströks båda ur medlemsregistret eftersom de tog för givet att Berne hade varit med, de brukade ju ofta göra saker tillsammans.

Kuppdammen låg nära vårt hem och där spenderade Ebbe och Urban mycket tid med att fiska mört som vi gav till katten (Smirre). Fiskeredskapen tillverkade vi själva. Krokar och lina (spunnen nylon) fick vi av pappa.

Övrigt gjorde vi själva av vidjor korkar och blysänken. I Kuppdammen badade man inte på den tiden, det fanns blodiglar och ingen lämplig botten.

Vid Dammsjön fanns byns badplats med brygga och omklädningskurer. Där gick Ebbe i simskola. Ebbe och Urban fick ofta gå själva till badplatsen efter många förmaningar från mamma. Packningen, en filt några bullar och en saftflaska klarade vi oss på hela dagen. På hösten när vi passerade badplatsen på hemvägen från skolan skulle vi prova isen. En gång när jag (Urban) provade isen invid land så brast den och jag åkte i till knäna och blev både blöt och rädd. Kommer ihåg att jag blev förvånad att det var så svårt att ta sig upp igen för det visade sig vara rullgrus på botten och jag hade problem att få fotfäste och jag kunde ju inte heller simma. Jag fick tänka ut ett sätt att förklara vad som skett för mamma så hon inte skulle bli rädd/arg.

Gruvsjön var nyligen uppdämd när vi kom till Garpenberg, det hade inte börjat växa något på den gamla sjöbotten. Ebbe och Urban var med mamma och planterade skog på gamla sjöbotten i mitten av 1950-talet. Sommartid åkte vi ibland till den kvarvarande delen av Gruvsjön för att bada. Det var fin långgrund sandstrand.

Pappa kom hem med en herrelös katt som han hittat vid kontoret. Jag (Urban) kommer ihåg när pappa kom hem på lunchen och frågade om vi ville ha en katt. Jag hjälpte mamma med matlagningen, ”att göra köttbullar”, och vi gav direkt katten att smaka. Det blev godkänt och katten bo-satte sig hos oss.

Ebbe gick fem och ett halvt år i Dala-Finnhyttans skola medan Urban gick 2 och ett halvt år. Det var en bra skola, det upptäckte vi när vi flyttade till Grycksbo. Ebbe hade Evelina Wahlgren, fröken Borgström (Skägglena) och Aina Jönemark som lärare. Urbans lärare var fru Andrén och fru Rönnegård (PK = prästkärningen). Skolan hade en lärare för varje klass (A-skola). När Urban började skolan byggdes en ny matsal. Den var inte färdig vid skolstart så barnen fick ha matsäck med hemifrån och äta vid husen på gammelgården som ligger bredvid skolan. Slöjdsalen fanns i gamla missionshuset, mitt emot gamla Folkets Hus. Det fanns ingen gymnastiksal så idrott hade vi utomhus. Vi hade cirka 1,5 km till skolan och vi gick alltid tillsammans med klasskompisar. För oss var det en lugn och bra skolmiljö.

Urban klass 2 i Garpenberg 1957

Musikskolan hade vi i Sockenstugan vid kyrkan. Ebbe började med blockflöjt och fortsatte med fiol. Urban började med mandolin. Olle Wallman var lärare.

När vi började arbeta på ferierna fick vi behålla allt vi tjänade men skulle hålla oss med kläder och småutgifter under resten av året. När vi (Berne o Sune) bodde hemma och inte gick i skola fick vi betala efter förmåga för mat och husrum, ca 25% av lönen.

Sune och Berne tyckte inte om att vi (Ebbe o Urban) rotade i deras grejor. För att råda bot på detta anställdes de som ”gruvfogdar” med uppgift att hålla ordning på prylarna. Avlöning utbetalades på deras avlöningsdag. Småpojkar-lön utgjorde det belopp som blev över när storpojkar-lön respektive lön avrundats till närmaste tiotal kronor. Före varje avlöningstillfälle gjordes alltid en ”flygande besiktning”, oftast med smärre kommentarer om bristande ordning, men nåd fick gå före rätt.

Urban 1957

Ebbe o Urban var duktiga på att spara och gjorde det gemensamt, de stod ofta för familjens reserver. Vecko-pengen var oftast fiktiv. Med sparandet bidrog de till viktiga inköp av exempelvis tält, gummimadrasser, campingutrustning etc. Vi köpte också varsitt armbands-ur med imponerande centrumsekundvisare på postorder från Carlto för de tvåkronor som vi samlat under flera år. Kvaliteten var tvivelaktig, så vi observerade att sekund-visaren ibland hoppade bakåt. Vi påtalade detta så många gånger att pappa tröttnade och sa "säger ni det en gång till så tar jag bort sekundvisarna". Och det gjorde han.

Ebbe och Urban med "myggjagarna".

Det fanns många föreningar och organisationer som engagerade folk på orten. SSU, Unga Örnar, IOGT, Kvinnogillet, Syföreningar inom olika organisationer, Sångkör, Folkets Hus föreningen, Konsum, Fackföreningar, Kyrkorna, Bridgeklubb, Folkdanslaget och idrottsföreningen IFK Garparna som hade stor betydelse för byns ungdomar. Fotboll var den dominerande idrotten och på vintern skidåkning. Alla ortens pojkar var på något sätt engagerade i Garparna. Fotbollsplanen var fram till 1953 nere vid Garpenbergs Herrgård. Sedan byggde man med hjälp av bolaget och frivilliga krafter nuvarande plan mellan anrikningsverket och Kuppgården.

Våren 1958 i Kuppen (observera kniv och pilbågar)

Ebbe hösten 1958 i 6:e klass

Vid vägen mot Kaspersbo, inte långt från prästgården, ligger det gamla Kalkbrottet, som vi kallade trollskogen. Där fanns ruiner efter hus och en gammal kalkugn. Växtligheten i området var speciell på grund av den kalkrika jorden. Vi barn tyckte om att leka i den inte helt ofarliga miljön.

Sune flyttade till Stockholm i november 1956. Han hälsade på Birgitta som han börjat sällskapa med när hon var hemma i Garpen-

berg 1956. Birgitta hade flyttat till Stockholm 1954. Sune åkte för att besöka Birgitta under en Weekend och efter helgen kom han inte hem, han ringde efter någon dag och sa att han skulle stanna i Stockholm. Han hade då ordnat med jobb och skulle börja hos Ekesjö Brädgårdar. Där skulle han under två år få en utbildning till trätekniker. Det var varvat arbete och teori. Uppsägningen hos AB Zinkgruvor fick pappa ordna i efterskott, vilket han inte tyckte om. Vid resan till Stockholm skickade mamma med honom Bernes nya dyra nylonskjorta, den kom aldrig i retur.

Familjefoto 30:e maj 1958 på Pappas 45-årsdag

kortare tid vid Grycksbo Pappersbruk i väntan på värnplikten.

Efter STI gjorde Sune sin värnpliktstjänstgöring på A1 och var med på regementets flytt till Linköping 1963. Sune hade på grund av upprepade blödande magsår klassats som "malaj". Därefter startade Sune sin byggarkarriär hos Johnssonbolaget Nya Asphalt AB.

Irma bodde med sina föräldrar i Tappbacken och fick tidigt god kontakt med familjen, bland annat var ofta barnvakt åt Ebbe och Urban. Hon började realskolan 1953 och eftersom Berne och Irma hade samma skolväg, både att gå och åka buss, fick de tidigt kontakt och "tycke" uppstod och är fortfarande ett par efter mer än 60 år.

Realexamen 1:a juni 1954

Berne tog realexamen 1954 i Hedemora. Därefter började han på mekaniska verkstaden ovan jord. Efter ett halvår (när han fyllde 18 år), började han på mekaniska verkstaden under jord. Tre månader senare övergick han till ortdrivarutbildning och blev därefter ortdrivare fram till militärtjänsten 1955/1956. Militärtjänsten gjordes på I13 i Falun som stormpionjär och befälselev. Efter realexamen blev Berne engagerad i borgarbrandkåren i Garpenberg, med brandövning en gång per månad och uttryckningar vid larm.

Under den här tiden läste Berne också ett antal korrespondens-kurser (Hermods).

Efter MUCK 1956 började Berne som gruvbyggare i gruvan och hade då en mycket lärorik period, jobbade drygt ett år ihop med en mycket kunnig och speciell man (Alfred Normmalm). På fritiden fungerade Berne även som brottningsstränare för Garparna då ordinarie tränare (Ivar Karlsson) var på Grönland. Sommaren 1957 sökte Berne inträde på folkskollärarseminariet i Gävle (4 års utbildning), samtidigt sökte han till en preparandkurs för intagning till Bergsskolan i Filipstad som han gick under sommaren och klarade inträdesprovet. Fick samtidigt besked att han blivit antagen till seminariet om han klarade ett sångprov. Berne valde Filipstad vilket han aldrig ångrade. Under sommarlovet 1958 arbetade Berne som gruvmätare. Det var sista perioden som Berne bodde hemma med föräldrarna. Efter examen september 1959 började Berne hos Atlas Copco Svenska Försäljningen i Nacka.

Fortsättningen och slutet kommer i nästa nummer.

Gamla fotografier från Vistbäcken..

Johan Axel Lundgren född 1897-10-15 och
Frida Ingeborg född Eriksson 1903-08-17

Text på baksidan av kortet ovanför: Charlotta med Karl
i famnen . Stående: Frida, Sittande: Oskar med Dagny
i famnen År 1916-17

Brudkort Axel och Frida Lundgren
Axels första gifte
Vigseldatum den 23 juni 1923

Har kollat upp vilka dessa personer är och kommit fram till följande:

Oskar Eriksson född: 1863-03-18 med Dagny Maria Ragnhild f. 1915-01-09 i knäet.

Stående bakom Oskar: Oskars dotter i första gifte:
Frida senare gift med Axel Lundgren (fotot till vänster)

Anna Charlotta Oskars andra fru: Född Lundberg
1884-08-06

med Karl Elof i fam-
nen
född 1916-03-29

Tre första korten på
denna sida är
inlämnade av
Karin Johansson

Axel Lundgren var gift tre gånger. Frida avled 1935.
Andra gifte var 1937 med Tekla Ulrika född Lundberg
1900-09-14. Tekla avled 1942. De efterlämnade inga
gemensamma barn.

1949 gifta sej Axel för tredje gången med Hanna Maria
f. Eriksson 1905-02-28.

Axel avled 1986-04-04

Hanna Maria avled 1994-12-14.

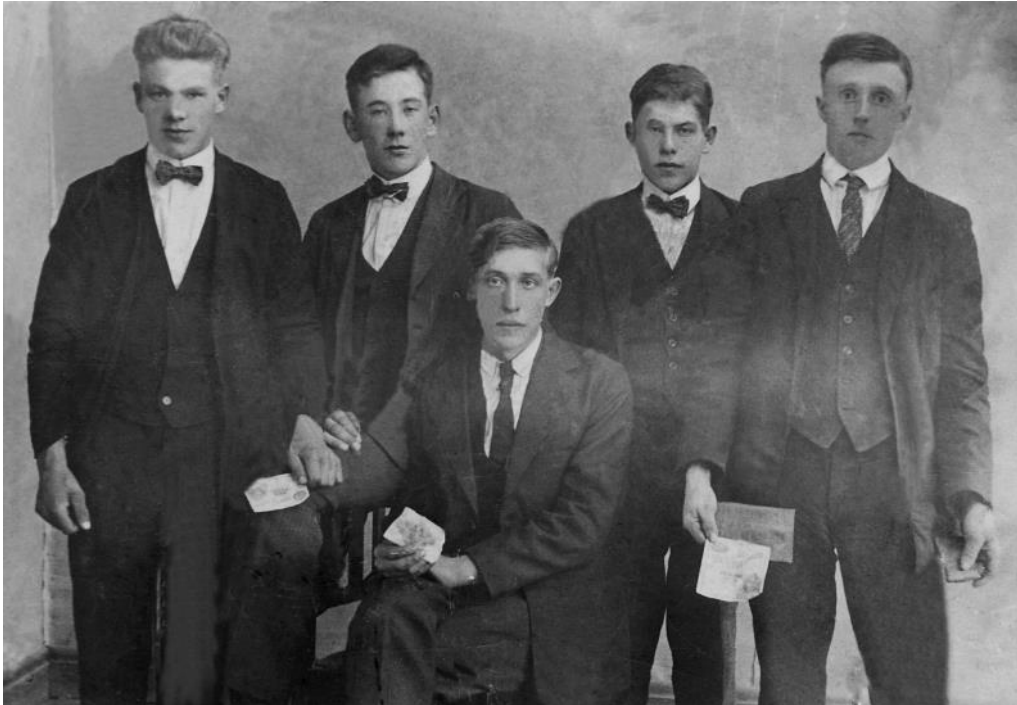

Brudkort 1937: Axel och 2.a
frun Tekla.

Fotots ägare Gerd Fjällås.

Gun J.

Från närliggande område till bilderna från föregående sida har jag fått låna nedanstående bild. Det är fem av bröderna Olofsson.

Text på baksidan av kortet: Löningsdags. Första löningen? I Laver kanske?

Bröderna Olofsson: Från vänster till höger: Allan född 1911-07-28, Frans född 1896-05-21, Ossian född 1903-04-21, Knut född 1900-12-08, Sittande Gottfrid född 1907-10-08.

Är det någon som tycker att vi har fel namn på någon?
Hör av er till undertecknad!

Brödernas far är Olof Petter Olofsson född 1866-02-23. Död i Älvsbyn 1947. Modern var: Emma Christina Sandberg född 1867-05-14. Död 1929. De hade 2 döttrar och 7 söner.

*Originalbilden
ägare Sally Lindholm*

Originalbilden var liten och skadad. Men jag vill visa att det går även att reparera skadade foton som är viktiga att bevara. Det är inte gjort på några minuter, det tar flera timmar ibland..... Svårast att laga är skador kring ansiktet och ögonen. **Men är fotot kanske det enda som finns kvar? Ja då är det värt mödan !!**

Finns det någon som har bilden oskadad så vill vi gärna låna den och skanna av den!
Hör av er till Gun Tel: 070-320 77 56

Årsmötet 2020

Älvsbyns Forskarförening

Måndag den 9 mars

Klockan 18.30

Pitedalens folkhögskola Älvsbyn

*Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar
berättar Anders Vikdahl från Piteå
om Furunäsets historia från starten till nutid
och visar bilder från området.*

Hjärtligt Välkomna!

*Glöm ej anmäla om ni kommer på mötet
före den 1 mars.*

*Till Ann-Sofie Öberg tel: 070-274 54 90
eller via mail: obergfia@gmail.com*

Styrelsen

Älvsbyns forskarförening

www.alsbyforskarerna.se